

บทที่ 3

ผลการศึกษา

1. ลักษณะทางประชากรของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 เพศ อายุ

จากการศึกษาเกษตรกรเจ้าของสวนผักหรือตัวแทนจำนวนทั้งหมด 170 คน เป็นชาย ร้อยละ 46.47 และเป็นหญิงร้อยละ 53.53 ประชากรที่ศึกษาทั้งหมดมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป และร้อยละ 73.53 มีอายุต่ำกว่า 50 ปี กลุ่มอายุที่มากที่สุดคือ กลุ่มอายุ 30-34, 35-39, 40-44 ปี ซึ่งในแต่ละกลุ่มอายุมีจำนวนร้อยละ 16.47 และที่น้อยที่สุดคือ กลุ่มอายุ 20-24 ปี (ร้อยละ 3.53) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามเพศและกลุ่มอายุ

อายุ	จำนวน		รวม	
	ชาย	หญิง	จำนวน	ร้อยละ
20 - 24	1	5	6	3.53
25 - 29	9	9	18	10.59
30 - 34	14	14	28	16.47
35 - 39	12	16	28	16.47
40 - 44	12	16	28	16.47
45 - 49	9	8	17	10.00
50 - 54	9	9	18	10.59
55 - 59	6	7	13	7.65
60 +	7	7	14	8.23
รวม	79	91	170	100.00

1.2 การศึกษา

เกษตรกรสวนผักที่ศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95.89) มีการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและระดับอาชีวศึกษา มีเพียงร้อยละ 3.52 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	1	0.59
ประถมศึกษา	163	95.89
มัธยมศึกษา	3	1.76
อาชีวศึกษา	3	1.76
รวม	170	100.00

1.3 สถานภาพการสมรสและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

เกษตรกรสวนผักที่ให้สัมภาษณ์ส่วนมาก (ร้อยละ 96.47) แต่งงานแล้ว และร้อยละ 92.35 แต่งงานแล้วและมีบุตรอยู่ในครอบครัวด้วย มีเพียงร้อยละ 3.53 ที่เป็นโสด (ตารางที่ 3) โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.29) มีสมาชิกในครัวเรือนตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป และสมาชิกที่อยู่ในครัวเรือนได้ช่วยทำสวนผักด้วย ซึ่งร้อยละ 66.47 มีสมาชิกในครัวเรือนช่วยทำสวนผักด้วย 1 คน รองลงมาได้แก่ มีสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำสวนผัก 2 คน และ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 13.53 และร้อยละ 11.18 ตามลำดับ (ตารางที่ 4) โดยกลุ่มที่ช่วยทำสวนผักจะมีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป และร้อยละ 66.82 มีอายุต่ำกว่า 40 ปี ที่มากที่สุด (ร้อยละ 17.27) คือ กลุ่มอายุ 25-29 ปี รองลงมาคือกลุ่มอายุ 20-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.55 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละ จำแนกตามสถานภาพการสมรสของผู้ให้สัมภาษณ์

สถานภาพการสมรส	จำนวน	ร้อยละ
โสด	6	3.53
แต่งงานแล้วไม่มีบุตร	7	4.12
แต่งงานแล้วมีบุตร	157	92.35
รวม	170	100.00

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามจำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือนและจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำสวนผัก

จำนวนสมาชิก ในครัวเรือน	จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำสวนผัก					รวม
	ไม่มี	1 คน	2 คน	3 คน	4 คน	
2 คน	-	7	2	-	-	9 (5.30)
3 คน	2	12	2	-	-	16 (9.41)
4 คน	6	32	5	6	-	49(28.82)
5 คน	5	30	5	6	1	47(27.65)
6 คนขึ้นไป	1	32	9	7	-	49(28.82)
รวม	14 (8.23)	113 (66.47)	23 (13.53)	19 (11.18)	1 (0.59)	170 (100.00)

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำสวนผักจำแนกตามเพศและกลุ่มอายุ

อายุ	จำนวน		รวม	
	ชาย	หญิง	จำนวน	ร้อยละ
15 - 19	12	14	26	11.82
20 - 24	13	19	32	14.55
25 - 29	20	18	38	17.27
30 - 34	11	13	24	10.91
35 - 39	12	15	27	12.27
40 - 44	18	9	27	12.27
45 - 49	6	4	10	4.55
50 - 54	6	4	10	4.55
55 - 59	3	1	4	1.82
60 +	3	5	8	3.63
ไม่ทราบ, ไม่ตอบ	8	6	14	6.36
รวม	112	108	220	100.00

1.4 ภูมิลาเนาเดิม

ประชากรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84.71) มีภูมิลาเนาอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น นอกนั้นจะมีภูมิลาเนาอยู่นอกอำเภอเมืองขอนแก่น และอยู่ในจังหวัดอื่นของภาคอีสาน (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามภูมิลาเนาเดิม

ภูมิลาเนา	จำนวน	ร้อยละ
อำเภอเมืองขอนแก่น	144	84.71
อำเภออื่นในจังหวัดขอนแก่น	14	8.23
จังหวัดในภาคอีสาน	12	7.06
รวม	170	100.00

2. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทำสวนผัก

2.1 ระยะเวลาในการประกอบอาชีพทำสวนผัก

ในการประกอบอาชีพทำสวนผักนั้นประชากรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.35) ประกอบอาชีพนี้มากกว่า 12 ปีขึ้นไป มีเพียงรายเดียวเท่านั้น (ร้อยละ 0.59) ที่ประกอบอาชีพสวนผัก ยังไม่ถึงหนึ่งปี (ตารางที่ 7) โดยในการทำสวนผักนี้ ประชากรที่ศึกษาเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.47) มีอาชีพอื่นนอกเหนือจากการทำสวนผัก ได้แก่ อาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 93.90 ของประชากรกลุ่มนี้ นอกนั้นยังมีอาชีพอื่น ๆ อีกได้แก่ อาชีพรับจ้างทั่ว ๆ ไป อาชีพค้าขาย อาชีพรับราชการ และเลี้ยงสัตว์ (ตารางที่ 8 และ 9) ซึ่งบางรายอาจมีรายได้จากอาชีพอื่นมากกว่า 1 อาชีพ

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามระยะเวลาทำสวนผัก

ระยะเวลาทำสวนผัก	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1 ปี	1	0.59
1 - 6 ปี	17	10.00
7 - 12 ปี	29	17.06
มากกว่า 12 ปีขึ้นไป	123	72.35
รวม	170	100.00

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามการประกอบอาชีพอื่น

การประกอบอาชีพอื่น	จำนวน	ร้อยละ
มี	164	96.47
ไม่มี	6	3.53
รวม	170	100.00

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีอาชีพอื่นนอกจากการทำสวนผัก จำนวนตามประเภทของอาชีพ (บางรายมีมากกว่า 1 อาชีพขึ้นไป)

อาชีพอื่น	จำนวน	ร้อยละ *
ทานา	154	93.90
รับจ้าง	17	10.37
ค้าขาย	2	1.22
รับราชการ	1	0.61
อื่น ๆ	4	2.44

* คิดอัตราส่วนร้อยละจากผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีอาชีพอื่น นอกจากการทำสวนผักจำนวน 164 คน

2.2 พื้นที่เพาะปลูก รายได้ และชนิดของผักที่ปลูก

ในกลุ่มเกษตรกรสวนผักที่ศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 33.53) ใช้พื้นที่ในการปลูกผักขายประมาณ 1 ไร่ รองลงมาคือ ร้อยละ 27.65 และร้อยละ 15.29 ใช้พื้นที่ในการปลูกผักประมาณ 2 งาน และ 1 งาน ตามลำดับ มีเพียงร้อยละ 2.35 ที่ใช้พื้นที่ปลูกผักมากกว่า 2 ไร่ขึ้นไป โดยส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่ทานา เมื่อว่างหลังจากการเก็บเกี่ยว ซึ่งถึงแม้จะมีพื้นที่มากแต่ไม่ได้ใช้ปลูกผักตลอดปี จึงทำให้มีรายได้จากการปลูกผักขายเพียงช่วงฤดูที่ว่างจากการทานา โดยเกษตรกรสวนผักส่วนใหญ่ (ร้อยละ 55.88) จะมีรายได้ต่อปีจากการปลูกผักขายต่ำกว่า 10,000 บาท รองลงมา (ร้อยละ 23.53) จะมีรายได้ประมาณ 10,001-20,000 บาทต่อปี และมีเพียงร้อยละ 3.53 เท่านั้น ที่มีรายได้ต่อปีมากกว่า 40,000 บาทขึ้นไป (ตารางที่ 10) ซึ่งรายได้จากการปลูกผักขายจะไม่ขึ้นอยู่กับพื้นที่ที่ปลูก แต่จะขึ้นอยู่กับจำนวนครั้งที่ปลูกผักในรอบปี และชนิดของผักที่ปลูก

สำหรับที่ดินที่ปลูกผักขายนั้นจะเป็นที่ดินของตนเองถึงร้อยละ 79.41 มีเพียงร้อยละ 2.94 เท่านั้น ที่ต้องเช่าที่ดินผู้อื่นเพื่อใช้ในการปลูกผักเพื่อจำหน่าย (ตารางที่ 11) ในการปลูกผักจะแบ่งพื้นที่เป็นแปลงโดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67.06) มีการปลูกผักตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป (ตารางที่ 12) โดยแยกตามแปลงผักที่แบ่งไว้

ผักที่เกษตรกรนิยมปลูกมากที่สุด (ร้อยละ 48.42) ได้แก่ ผักคะน้า รองลงมาได้แก่ ต้นหอมและผักกาดขาว คิดเป็นร้อยละ 31.18 และร้อยละ 28.82 ตามลำดับ (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนตามขนาดพื้นที่เพาะปลูกและรายได้ต่อปี

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก	รายได้ต่อปี (บาท)					รวม
	ต่ำกว่า 10,000	10,000- 20,000	20,000- 30,000	30,000- 40,000	40,000 ขึ้นไป	
1 งาน	21	4	1	-	-	26(15.29)
1+ - 2 งาน	28	11	6	1	1	47(27.65)
2+ - 3 งาน	5	6	2	2	-	15 (8.82)
3+ - 4 งาน(1 ไร่)	36	12	8	2	-	58(34.12)
1+ - 2 ไร่	3	7	2	4	4	20(11.77)
มากกว่า 2 ไร่ขึ้นไป	2	-	-	1	1	4 (2.35)
รวม	95 (55.88)	40 (23.53)	19 (11.18)	10 (5.88)	6 (3.53)	170 (100.00)

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวนตามการเป็นเจ้าของที่ดินที่ปลูกผัก

การเป็นเจ้าของที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
เป็นของตนเอง	135	79.41
เป็นของคนในครอบครัว	30	17.65
เช่าที่ดินผู้อื่น	5	2.94
รวม	170	100.00

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวนตามขนาดพื้นที่และจำนวนชนิดของผักที่ปลูก

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก	จำนวนชนิดของผักที่ปลูก					รวม
	1 ชนิด	2 ชนิด	3 ชนิด	4 ชนิด	4 ชนิดขึ้นไป	
1 งาน	12	7	4	3	-	26(15.29)
1+ - 2 งาน	12	13	13	4	5	47(27.65)
2+ - 3 งาน	6	4	4	-	1	15 (8.82)
3+ - 4 งาน(1 ไร่)	21	21	8	6	2	58(34.12)
1+ - 2 ไร่	5	8	3	2	2	20(11.77)
มากกว่า 2 ไร่ขึ้นไป	-	-	3	1	-	4 (2.35)
รวม	56 (32.94)	53 (31.18)	35 (20.59)	16 (9.41)	10 (5.88)	170 (100.00)

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่ปลูกผักแต่ละชนิด

ชนิดของผักที่ปลูก	จำนวน	ร้อยละ *
ผักคะน้า	83	48.42
ต้นหอม	53	31.18
ผักกาดขาว	49	28.82
ถั้วผักยาว	35	20.59
มะเขือ	34	20.00
ผักกวาดุ้ง	33	19.41
พริก	16	9.41
ผักกาดเขียว	15	8.82
กะเพรา	12	7.06
โรหระพา	11	6.47
แมงลัก	6	3.53
กะหล่ำปลี	5	2.94
ผักแพง	5	2.94
ผักชี	4	2.35
ผักบุ้งจีน	4	2.35
สาระแหน่	4	2.35
กะหล่ำดอก	3	1.76
แตงร้าน	2	1.18
อื่น ๆ	5	2.94

* อัตราส่วนร้อยละคิดจากจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ 170 คน

2.3 แหล่งจำหน่ายพืชผัก

ผักที่ปลูกนั้นจะมีแหล่งรับซื้อที่สำคัญ (ร้อยละ 77.83) อยู่ในตลาดในตัวเมืองขอนแก่น โดยร้อยละ 67.49 จะมีคนกลางมารับซื้อถึงที่ และผักเหล่านี้จะจำหน่ายในเขตจังหวัดขอนแก่น เกือบทั้งหมด มีเพียงร้อยละ 0.99 ที่มีคนกลางมารับซื้อไปจำหน่ายยังจังหวัดอื่น ซึ่งเป็นจังหวัดใกล้เคียงขอนแก่น (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำนวนตามวิธีการนำผักไปจำหน่ายและแหล่งที่รับซื้อหรือจำหน่ายผัก (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

วิธีการนำผัก ไปจำหน่าย	แหล่งรับซื้อหรือจำหน่ายผัก			รวม
	ตลาดในตัวเมือง ขอนแก่น	ตลาดอื่นใน จังหวัดขอนแก่น	ตลาดใน ภาคอีสาน	
มีคนกลางมารับซื้อถึงที่	98	37	2	137 (67.49)
นำไปขายเองที่ตลาด	50	6	-	56 (27.59)
นำไปขายส่งที่ตลาด	10	-	-	10 (4.92)
รวม	158 (77.83)	43 (21.18)	2 (0.99)	203 (100.00)

3. การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในสวนผัก

3.1 ชนิดของสารเคมี

สารเคมีที่ใช้ในสวนผักเพื่อการป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่พบมากที่สุดคือ ฟอสตริน (Mevinphos) ซึ่งมีการใช้ในเกษตรกรร้อยละ 48.24 รองลงมาคือ ฟีลิดอน-E 605 (Methyl parathion) ทามารอน (Methamidophos) และโตกุไซออน (Prothiophos) ที่มีเกษตรกรใช้คิดเป็นร้อยละ 35.29, 22.35 และ 18.24 ตามลำดับ สารเคมีเหล่านี้จัดอยู่ในกลุ่ม Organophosphate โดยเฉพาะเมวินฟอส และเมธิลพาราไซออน จัดเป็นสารเคมีที่มีอันตรายร้ายแรงต่อมนุษย์ นอกจากนี้สารในกลุ่ม Organophosphate ที่พบว่ามีการใช้ในสวนผักอีก ได้แก่ อโครตริน-60 (Monocrotophos) (ร้อยละ 2.94)

สารเคมีกลุ่ม Organochlorine ที่พบใช้ในสวนผักมากที่สุด ได้แก่ แซดคลิเลอร์ (Teflubenzuron) รองลงมาคือ ซีโอดาน (Endosulfan) คิดเป็นร้อยละ 15.29 และ 12.94 ตามลำดับ

สารเคมีในกลุ่ม Carbamate พบว่ามีการใช้กันประปรายหลายยี่ห้อการค้า ได้แก่ พาแคน (Cartap) แลนเนท (Methomyl) โจนาโคล (Zineb) แอนทราโคล (Propineb) ไตรนิลต็อก พอร์เต้ (Metallic Copper + mancozeb) เมธาวิน (Methomyl) และฟูราดาน 3% จี (Carbofuran)

การใช้สารเคมีที่จัดอยู่ในกลุ่มสังเคราะห์ไพเรทรอยด์ (Synthetic pyrethroids) ที่พบมากที่สุดคือ ซุมิไซดิน (Fenvalerate) คิดเป็นร้อยละ 10.59 และตัวอื่น ๆ ได้แก่ คาราเต้ (Cyhalothrin) ริพคอต (Cypermethrin) และแอมมูท (Permethrin) (ตารางที่ 15)

นอกจากนี้ยังพบว่า มีเกษตรกรบางรายยังมีการใช้สารเคมีที่เป็นอันตราย และมีการห้ามใช้แล้ว เช่น DDT เป็นต้น

สำหรับสารเคมีที่ใช้ในการป้องกันเชื้อราที่พบใช้มากที่สุดคือ ยา ก.16 และสารฮอร์โมนที่ช่วยเร่งการเจริญเติบโตของผัก

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามชนิดของสารเคมีที่ใช้

สารเคมี		จำนวน	ร้อยละ
ชื่อการค้า	ชื่อสามัญ		
พอสตริน	Mevinphos	82	48.24
โพลีคอน	Methyl Parathion	60	35.29
ทามารอน	Methamidophos	38	22.35
โดกโซออน	Prothiophos	31	18.24
แซด คิลเลอร์	Teflubenzuron	26	15.29
ธีโอดาน	Endosulfan	22	12.94
ซูมิไซดีน	Fenvalerate	18	10.59
พาแดน	Cartap	13	7.65
แลนเนท	Methomyl	7	4.12
โซนาโรคล	Zineb	7	4.12
แอนทราโรคล	Propineb	7	4.12
ไตรมิลต็อก พอร์เต้	Metallic Copper + mancozeb	7	4.12
คาราเต้	Cyhalothrin	7	4.12
ริฟลอคต	Cypermethrin	7	4.12
อโซคริน-60	Monocrotophos	5	2.94
เมธาวิน	Methomyl	3	1.76
ฟูราดาน 3% จี	Carbofuran	3	1.76
แอมบูท	Permethrin	3	1.76

3.2 ประเภทของผักกับสารเคมีที่ใช้และการนำมาบริโภค

ผักเกือบทุกชนิดจะมีการใช้สารเคมีชนิดฟอสฟอรีน (Mevinphos) และโพลีคอน (Methyl Parathion) (ตารางที่ 16)

สำหรับพืชผักที่เกษตรกรคิดว่าจะมีการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชมากที่สุด และสารเคมีที่ใช้นั้นมีอันตรายต่อคนคือ ผักคะน้า คิดเป็นร้อยละ 51.18 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ผักกาดขาว (ร้อยละ 28.82) และถั่วฝักยาว (ร้อยละ 9.41) (ตารางที่ 17)

ผักที่ปลูกนั้นจะมีการนำมาบริโภคในครอบครัวถึงร้อยละ 94.12 (ตารางที่ 18) โดยจะมีการปฏิบัติที่คล้าย ๆ กันคือ จะมีการทิ้งระยะเวลาหลังฉีดพ่นสารเคมีเป็นเวลาหลายวัน และเมื่อนำมาบริโภคจะนำมาแช่และล้างน้ำให้สะอาด บางรายเชื่อว่าการต้มหรือลวกผักให้สุกก่อน จะช่วยป้องกันอันตรายจากสารเคมีได้ มีหลายรายที่จะไม่บริโภคผักดิบ และถ้าไปซื้อผักคนอื่นก็จะมี การฉีดสารเคมีเหมือนกัน ในกลุ่มผู้ที่ไม่บริโภคผักที่ปลูกขาย (ร้อยละ 5.88) จะให้เหตุผลว่าถ้า ฉีดยาแรงก็ไม่กินผักที่ปลูกขาย หรือถ้ากินเองก็ไม่ค่อยฉีดยามาก ผักที่ปลูกไว้ขายจะไม่กินแต่ จะกินเฉพาะผักที่ปลูกไว้กินต่างหาก

ตารางที่ 16 สารเคมีที่ใช้ในส่วนผักชนิดต่าง ๆ

ชนิดของผัก	สารเคมีที่ใช้ (ชื่อการค้า)
ผักคะน้า	ฟอสฟอรีน โพลีคอน ทามารอน โตกูโซออน แชนคิลเลอร์ โกลนาโคล ไรตรมิลต็อก อโรซอรีน-60 ริฟคอต ซูมิไซดิน แอมบูท
ต้นหอม	ฟอสฟอรีน โพลีคอน ทามารอน โตกูโซออน แชนคิลเลอร์ โกลนาโคล ไรตรมิลต็อก แลนเนท ซูมิไซดิน คาราเต้
ผักกาดขาว	ฟอสฟอรีน อโรซอรีน-60 ทามารอน โพลีคอน ซูมิไซดิน โตกูโซออน พาแดน แชนคิลเลอร์
ถั่วฝักยาว	ฟอสฟอรีน แชนคิลเลอร์ ซูมิไซดิน เมธาวิน แอมบูท คาราเต้ ธีร้อตาน โพลีคอน ริฟคอต พาแดน ทามารอน
มะเขือ	ฟอสฟอรีน ทามารอน โพลีคอน ซูมิไซดิน แชนคิลเลอร์ แลนเนท พาแดน โตกูโซออน

ตารางที่ 16 สารเคมีที่ใช้ในส่วนผักชนิดต่าง ๆ (ต่อ)

ชนิดของผัก	สารเคมีที่ใช้ (ชื่อการค้า)
ผักกวางตุ้ง	พอสตรีน โพลีคอน ทามารอน ไตกุไรออน ซีโอดาน ซุมิไซดิน อโซดริน-60 ริฟคอต แซดคิลเลอร์
พริก	พอสตรีน โพลีคอน โกลนาโคล คาราเต้ ไตรมิลต็อก ซีโอดาน ซุมิไซดิน
ผักกาดเขียว	พอสตรีน โพลีคอน ไตรมิลต็อก ซุมิไซดิน ทามารอน แอมบุท พาแดน แซดคิลเลอร์
กะเพรา	โพลีคอน พาแดน ริฟคอต
โหระพา	พอสตรีน โพลีคอน แลนเนท พาแดน พูราดาน 3% จี
แมงลัก	พอสตรีน โพลีคอน
กะหล่ำปลี	พอสตรีน ซุมิไซดิน
ผักแพง	พอสตรีน โพลีคอน ทามารอน
ผักชี	โพลีคอน แลนเนท โกลนาโคล ไตรมิลต็อก
ผักบุ้งจีน	พอสตรีน โพลีคอน คาราเต้
สาระแหน่	พอสตรีน โพลีคอน
กะหล่ำดอก	โกลนาโคล
แตงร้าน	พอสตรีน คาราเต้ แลนเนท
ผักบุ้ง	โพลีคอน
ถั่วพุ่ม	โพลีคอน

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อพืชผักที่มีการใช้สารเคมีมากที่สุด และระดับของอันตรายที่มีต่อคน (ตอบมากกว่า 1 ชนิด)

ผักที่มีการใช้สารเคมีมากที่สุด	ระดับของอันตรายจากสารเคมีที่มีต่อคน			รวม
	อันตรายมาก	ปานกลาง	อันตรายน้อย	
ผักคะน้า	79	4	4	87(51.18)
ผักกาดขาว	45	2	2	49(28.82)
ถั่วฝักยาว	14	1	1	16 (9.41)
ผักวางตุ้ง	12	-	2	14 (8.24)
มะเขือ	8	-	-	8 (4.71)
ผักกาดเขียว	6	-	-	6 (3.53)
ต้นหอม	6	1	-	7 (4.12)
พริก	3	-	-	3 (1.76)
กะหล่ำปลี	3	2	-	5 (2.94)
กะหล่ำดอก	2	-	-	2 (1.18)
พอ ๆ กันทุกชนิด	12	6	1	19(11.18)

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำนวนกตามการบริโภคผักที่ปลูกขาย

การบริโภคผักที่ปลูก	จำนวน	ร้อยละ
บริโภค	160	94.12
ไม่บริโภค	10	5.88
รวม	170	100.00

3.3 ปริมาณความเข้มข้นของสารเคมีที่ขั้วและความถี่ในการฉีดพ่นสารเคมี

ปริมาณความเข้มข้นของสารเคมีที่นำมาใช้ฉีดพ่นในสวนผักนั้น เกษตรกรจะดูอัตราส่วนการผสมจากฉลากที่ภาชนะบรรจุสารเคมี โดยทั่วไปแล้วสำหรับสารเคมีชนิดน้ำจะมีอัตราส่วนการผสมประมาณ 10-20 ซีซี. (1-2 ซ่อนแอง) ต่อน้ำ 20 ลิตร (1 บีบ) เมื่อเกษตรกรนำมาใช้จะมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์แมลงที่มีอยู่ในสวนผัก โดยถ้าแมลงมีไม่มากก็จะใช้ความเข้มข้นตามที่บอกไว้ ฉีดพ่น ฉีดพ่น แต่ถ้ามีแมลงศัตรูพืชมากและชุกชุม ก็จะมีการเพิ่มชนิดของสารเคมีอื่นที่เกษตรกรคิดว่าให้ฤทธิ์ฆ่าแมลงสูงผสมลงไปด้วย แต่อัตราส่วนของน้ำยังเท่าเดิม ดังนั้นน้ำ 1 บีบเท่าเดิม จะมีการผสมสารเคมีลงไปประมาณ 2-5 ชนิด เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของสารเคมี โดยแต่ละชนิดก็จะใช้สารเคมีลงไป 10-20 ซีซี. ทุกชนิด ทำให้ปริมาณสารเคมีที่ผสมแล้วมีความเข้มข้นสูง นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับประเภทของผักที่มีหนอนแมลงศัตรูมาก ก็จะใช้สารเคมีที่แรงและใช้ปริมาณความเข้มข้นสูง

สำหรับความถี่ในการฉีดพ่นสารเคมีนั้น โดยทั่วไปจะมีการฉีดพ่นสารเคมีวันละ 3-5 วัน แต่ถ้ามีแมลงรบกวนมาก ก็จะเพิ่มความถี่ในการฉีดพ่นสารเคมีอีก บางครั้งแมลงรบกวนมากกว่าปกติก็จะเพิ่มความถี่ในการฉีดพ่นสารเคมีอีก บางครั้งอาจมีการฉีดพ่นสารเคมีติดต่อกันหลายวันเพื่อฆ่าหนอนและแมลงให้หมดไป แล้วจึงมีการเว้นระยะการฉีดพ่นสารเคมี

3.4 ระยะเวลาเก็บพืชผักไปขายหลังจากใช้สารเคมี

การเก็บพืชผักเพื่อนำไปขายนั้น จะทำการเก็บโดยทิ้งระยะหลังการฉีดพ่นสารเคมีครั้งสุดท้ายเป็นระยะเวลาไม่นาน ซึ่งเกษตรกรทุกคนจะทราบว่าควรจะเก็บผักได้หลังจากฉีดพ่นสารเคมีเป็นระยะเวลาเท่าใด โดยจะดูจากฉลากภาชนะบรรจุสารเคมีที่ใช้ในสวนผัก โดยสารเคมีใช้ส่วนใหญ่จะระบุให้เก็บผักไปบริโภคได้หลังจากฉีดพ่นสารเคมีแล้ว 3-15 วันขึ้นไป แต่ในทางปฏิบัติของเกษตรกรจริง ๆ แล้ว จะมีระยะเวลาการเก็บผักหลังฉีดพ่นสารเคมีครั้งสุดท้ายที่ไม่แน่นอน โดยอาจมีการทิ้งวันจนถึง 15 วันได้ ถ้าช่วงนั้นไม่มีแมลงรบกวนหรือมีแมลงรบกวนน้อย แต่ถ้าเป็นช่วงแมลงชุกชุมจะเก็บผักไปขายหลังฉีดพ่นสารเคมีเป็นระยะเวลานาน ๆ บางครั้ง อาจเก็บผักหลังจากฉีดพ่นสารเคมีไม่ถึง 3 วัน และอาจขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาดในผักแต่ละประเภท บางครั้งแม่ค้าที่มารับซื้อผักในหมู่บ้านจะให้เจ้าของสวนผักตัดผักมาขาย ทั้ง ๆ ที่ทราบว่าเพิ่งจะมีการฉีดพ่นสารเคมีในวันนั้นเอง แต่ก็ต้องตัดผักขายให้ โดยเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่าไม่อยากจะขายผักให้แม่ค้า แต่เกรงใจเพราะถูกรบเร้า เนื่องจากแม่ค้าไม่มีผักจะไปจำหน่าย และหลังจากเก็บผัก (ที่เพิ่งฉีดพ่นสารเคมี) เสร็จก็จะรู้สึกมีอาการผิดปกติจากพิษของสารเคมี เช่น วิงเวียนศีรษะ และคลื่นไส้

ผักที่พบว่ามีบางครั้งที่มีการเก็บผักไปขายก่อน 3 วัน หลังที่มีการฉีดพ่นสารเคมีครั้งสุดท้าย ได้แก่ ผักคะน้า ผักกาดขาว ถั่วฝักยาว และมะเขือ (ตารางที่ 19) โดยช่วงที่ทิ้งระยะเวลาสั้นจะเป็นช่วงที่มีผักปลูกน้อยและมีแมลงมาก ซึ่งจะเป็นช่วงฤดูร้อน แต่ถ้าเป็นช่วงฤดูหนาวจะมีแมลงน้อยและผักงอกงามดี ก็จะมีการทิ้งระยะเวลาเก็บเกี่ยวหลังฉีดพ่นสารเคมีเป็นระยะเวลาสั้นขึ้น

ตารางที่ 19 ชนิดของผักและระยะเวลาเก็บเกี่ยวหน้าไปขาย หลังจากมีการฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชครั้งสุดท้าย

ชนิดของผัก	ระยะเวลาเก็บเกี่ยวหลังฉีดพ่นสารเคมีครั้งสุดท้าย
ผักคะน้า	1 - 15 วัน
ต้นหอม	3 - 15 วัน
ผักกาดขาว	1 - 15 วัน
ถั่วฝักยาว	1 - 15 วัน
มะเขือ	1 - 14 วัน
ผักกวางตุ้ง	3 - 15 วัน
พริก	5 - 14 วัน
ผักกาดเขียว	3 - 15 วัน
กะเพรา	7 - 15 วัน
โหระพา	7 - 15 วัน
แมงลัก	7 - 15 วัน
กะหล่ำปลี	7 - 15 วัน
ผักแพง	3 - 15 วัน
ผักชี	5 - 7 วัน
ผักบุ้งจีน	6 - 7 วัน
สาระแหน่	14 - 15 วัน
กะหล่ำดอก	3 - 4 วัน
แตงร้าน	3 - 4 วัน

3.5 แหล่งที่ซื้อสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่เกษตรกรรายส่วนใหญ่ (ร้อยละ 81.97) จะซื้อมาจากร้านค้าที่จำหน่ายสารเคมีในเมืองขอนแก่น และส่วนน้อยก็จะซื้อที่ร้านค้าในหมู่บ้าน ซึ่งมีสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชชนิดที่เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมใช้กัน (ตารางที่ 20) และจะมีเฉพาะขนาดบรรจุ น้อย ๆ เท่านั้น ถ้าต้องการซื้อปริมาณมากจะไปซื้อที่ร้านค้าในตัวเมือง

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของแหล่งซื้อสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

แหล่งที่ซื้อสารเคมี	จำนวน	ร้อยละ
ร้านค้าในหมู่บ้าน	33	18.03
ร้านค้าในเมืองขอนแก่น	150	81.97
รวม	183	100.00

4. ความรู้และทัศนคติใน เรื่องสารเคมีที่ใช่และการป้องกันอันตราย

ในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรส่วนหนึ่งนั้น จะได้รับคำแนะนำในเรื่องชนิดสารเคมีที่ใช้นั้นปัจจุบันจากแหล่งต่าง ๆ โดยร้อยละ 52.35 ของเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์ จะได้รับคำแนะนำจากเจ้าของร้านจำหน่ายสารเคมี รองลงมา (ร้อยละ 47.65) จะเป็นคำแนะนำที่ได้จากเพื่อนบ้านที่เคยใช้สารเคมีชนิดนั้นและได้ผลมาก่อน (ตารางที่ 21)

การเรียนรู้วิธีการใช้สารเคมีมีค่านิยมในสวนหนึ่งนั้น เกษตรกรถึงร้อยละ 77.06 จะอ่านคำแนะนำและวิธีการใช้จากฉลากที่ภาชนะบรรจุสารเคมีที่ซื้อเข้ามา นอกจากนี้ก็จะเรียนรู้จากเพื่อนบ้าน จากเจ้าหน้าที่ของทางราชการ จากร้านจำหน่าย จากประสบการณ์ของตนเอง จากรายการโทรทัศน์ และจากการแนะนำของญาติพี่น้อง (ตารางที่ 22) โดยบางรายเรียนรู้วิธีการใช้สารเคมีจากหลายแหล่งด้วยกัน แล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับการทำงานของตนเอง

สำหรับสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่เกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์ใช้อยู่ใน ส่วนใหญ่ร้อยละ 96.47 ของผู้ให้สัมภาษณ์คิดว่าสารเคมีที่ใช้อยู่ในมีอันตรายต่อร่างกาย โดยจะทำให้เกิดอาการผิดปกติต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ทำให้คลื่นไส้ เวียนศีรษะ คอแห้ง เหนื่อยตามแขนขา อาเจียน หายใจไม่เต็ม แขนขาอ่อน ตาฝ้า หัวใจเต้นเร็ว และจะมีการสะสมอยู่ในเลือด ถ้าสารเคมีถูกผิวหนังจะทำให้เป็นตุ่ม ผื่นขึ้นและแสบร้อน มีเพียงร้อยละ 3.53 ของผู้ให้สัมภาษณ์เท่านั้นที่คิดว่าสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ตนเองใช้อยู่ในไม่มีอันตรายต่อร่างกาย (ตารางที่ 23)

ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 40 เคยได้รับความรู้ คำแนะนำ หรือเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับอันตรายจากสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และวิธีการใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและปลอดภัย โดยจะมีเจ้าหน้าที่ทางการเกษตรและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นเข้ามาให้ความรู้ในหมู่บ้าน นอกจากนี้ก็จะมีบริษัทที่จำหน่ายสารเคมีก็จะเข้ามาให้ความรู้ทางด้านสารเคมีถึงในหมู่บ้าน แต่ส่วนใหญ่แล้วร้อยละ 60 ของผู้ให้สัมภาษณ์ก็ยังไม่เคยได้รับความรู้ คำแนะนำ หรือการอบรมเกี่ยวกับสารเคมีดังกล่าวเลย (ตารางที่ 24)

วิธีการใส่เสื้อผ้ามิดชิด (ใส่เสื้อแขนยาว กางเกงขายาว) และใช้ผ้าปิดจมูก จะสามารถช่วยป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้หรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 71.76 มีความคิดว่าจะสามารถป้องกันอันตรายได้เป็นอย่างดี โดยเสื้อผ้าสามารถป้องกันไม่ให้สารเคมีสัมผัสผิวหนัง ส่วนการปิดจมูกจะช่วยไม่ให้หายใจเอาสารเคมีเข้าไปในร่างกาย สำหรับผู้ที่มีความคิดเห็นว่าจะสามารถป้องกันอันตรายได้บางส่วน (ร้อยละ 23.53) นั้น ให้เหตุผลว่าอาจมีสารเคมีซึมเข้า เสื้อผ้าที่สวมใส่และมาสัมผัสถูกร่างกายได้ นอกจากนี้ยังมีสารเคมีบางส่วนเข้าทางการหายใจได้ และในกลุ่มผู้ที่มีความคิดว่าจะไม่สามารถป้องกันอันตรายได้นั้น (ร้อยละ 4.71) ให้

เหตุผลว่าเนื่องจากเวลาฉีดพ่นสารเคมีก็ยังได้กลิ่นสารเคมีอยู่ จึงไม่สามารถป้องกันได้ และเสื้อผ้าธรรมดาที่ไม่สามารถป้องกันสารเคมีได้ เพราะสารเคมีจะซึมผ่านเสื้อผ้าทำอันตรายต่อร่างกายได้ นอกจากจะใช้ผ้าหนา ๆ หรือใช้พลาสติกสวมทับร่างกายก็จะป้องกันได้ (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวนตามประเภทของผู้ที่แนะนำสารเคมีที่ใช้ในปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ผู้แนะนำให้ใช้สารเคมี	จำนวน	ร้อยละ
ญาติพี่น้อง	22	12.94
เพื่อนบ้าน	81	47.65
เจ้าของร้านจำหน่ายสารเคมี	89	52.35
เจ้าหน้าที่ทางการเกษตร	20	11.76
อื่น ๆ	28	16.47

ตารางที่ 22 จำนวนและร้อยละของการเรียนรู้วิธีการใช้สารเคมี (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

แหล่งให้ความรู้ในการใช้สารเคมี	จำนวน	ร้อยละ
จากฉลากยา	131	77.06
การแนะนำจากเพื่อนบ้าน	16	9.41
เจ้าหน้าที่ของทางราชการ	10	5.88
การแนะนำจากร้านค้า	7	4.12
ประสบการณ์ของตนเอง	7	4.12
จากโทรทัศน์	6	3.53
การแนะนำจากญาติพี่น้อง	3	1.76

ตารางที่ 23 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นในเรื่องอันตรายจากสารเคมีที่ตนเองใช้งานส่วน
ฝึกที่มีต่อร่างกาย

อันตรายจากสารเคมีที่มีต่อร่างกาย	จำนวน	ร้อยละ
มีอันตราย	164	96.47
ไม่มีอันตราย	6	3.53
รวม	170	100.00

ตารางที่ 24 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนกตามการได้รับความรู้ หรือคำแนะนำ
เรื่องอันตรายจากสารเคมี

การได้รับความรู้เรื่องสารเคมี	จำนวน	ร้อยละ
เคย	68	40.00
ไม่เคย	102	60.00
รวม	170	100.00

ตารางที่ 25 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 170 คน ตามความคิดเห็นในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมี โดยการใส่เสื้อผ้าชนิดพิเศษและใช้ผ้าปิดจมูก

ความสามารถในการป้องกันอันตราย	จำนวน	ร้อยละ
ป้องกันอันตรายได้ดี	122	71.76
ป้องกันอันตรายได้บางส่วน	40	23.53
ไม่สามารถป้องกันอันตรายได้	8	4.71
รวม	170	100.00

5. พฤติกรรมในการใช้สารเคมี

5.1 การป้องกันอันตรายจากสารเคมี

การปฏิบัติตนในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชนั้น เกษตรกรสวนผักมีวิธีการป้องกันอันตรายจากสารเคมีที่ใช้ฉีดพ่น โดยมีหลักที่เข้าในการปฏิบัติหลาย ๆ อย่างด้วยกัน ซึ่งจะมีการปฏิบัติตนโดยใช้วิธีดังกล่าวหลาย ๆ วิธีพร้อมกัน โดยร้อยละ 55.88 ของผู้ให้สัมภาษณ์วิธีป้องกันโดยขณะฉีดพ่นสารเคมีจะยืนอยู่เหนือลมและเดินถอยหลังเวลาฉีดพ่นสารเคมี และร้อยละ 44.12 จะใส่เสื้อผ้าชนิดพิเศษ โดยจะสวมใส่เสื้อแขนยาว กางเกงขายาวขณะใช้สารเคมี ร้อยละ 34.12 ใช้วิธีป้องกันอันตรายจากสารเคมีที่ฉีดพ่นโดยการปิดหน้าหรือปิดจมูก นอกจากนี้ยังมีวิธีการอื่น ๆ ที่ใช้ในการป้องกันอันตรายจากสารเคมี ได้แก่ การสวมใส่ถุงมือ การอาบน้ำทันทีหลังจากที่มีการฉีดพ่นสารเคมี การกินยาแก้แพ้หรือดื่มน้ำส้ม (น้ำอ้อยคั้น) ทันทีหลังจากฉีดพ่นสารเคมี การบดปิดร่างกายทุกส่วนให้มิดชิด หลีกเลี่ยงการสัมผัสถูกต้องกับสารเคมีและการสวมใส่เสื้อผ้าหนา ๆ เพื่อกันสารเคมีซึมผ่านมาสัมผัสกับผิวหนัง (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 26 จำนวนและร้อยละของวิธีการที่ใช้ป้องกันอันตรายขณะใช้สารเคมี (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

วิธีการที่ใช้ป้องกันอันตราย	จำนวน	ร้อยละ
ยืนอยู่เหนือลมขณะฉีดพ่นสารเคมี	95	55.88
ปิดจมูก ปิดหน้า (หรือใส่หน้ากาก)	58	34.12
ใส่เสื้อผ้ามิดชิด (เสื้อแขนยาว กางเกงขายาว)	75	44.12
ใส่ถุงมือ	24	14.12
ใส่รองเท้านบูท	1	0.59
บกปิดทุกส่วนของร่างกายให้มิดชิด	8	4.71
หลังฉีดพ่นสารเคมีอาบน้ำทันที	14	8.24
กินยาแก้แพ้หรือดื่มน้ำส้มทันทีหลังฉีดพ่นสารเคมี	8	4.71
สวมใส่เสื้อผ้าหนา ๆ	2	1.18
หลีกเลี่ยงการถูกต้องสารเคมี	6	3.53

5.2 การแต่งกายขณะใช้สารเคมี

ในการแต่งกายขณะที่มีการใช้สารเคมีฉีดพ่นในสวนผัก ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 จะมีการแต่งกายรัดจะป้องกันเฉพาะบางส่วนของร่างกาย เช่น ใส่เสื้อแขนยาว กางเกงขายาว มีการปิดจมูกเป็นบางครั้ง บางรายจะใช้หมวกถักไหมพรมคลุมใบหน้า และอาจมีการใส่ถุงมือ หรือรองเท้านบูทเป็นบางครั้ง แต่จะไม่ป้องกันทุกส่วนของร่างกาย และร้อยละ 9.41 ของผู้ให้สัมภาษณ์มีการแต่งกายมิดชิด และป้องกันการหายใจ สวมใส่ถุงมือ และรองเท้านบูทครบทุกครั้งที่มีการใช้สารเคมี ที่เหลือ (ร้อยละ 10.59) จะแต่งกายตามสบาย อดยาส์กางเกงขาสั้น หรือไม่สวมเสื้อ หรือไม่ใส่รองเท้า ขณะทำงานฉีดพ่นสารเคมี (ตารางที่ 27)

สำหรับลักษณะการแต่งกายขณะที่มีการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในสวนผักนั้น มีผู้ที่สวมใส่เสื้อผ้าแขนยาวและกางเกงขายาว หรือใส่ถุงเป็นประจำ จำนวนร้อยละ 90 ในการใช้ผ้าหรือหน้ากากป้องกันการหายใจเอาสารเคมีเข้าไปมีผู้ใช้เป็นประจำร้อยละ 64.71 และร้อยละ 78.83 จะสวมหมวกเป็นประจำขณะทำงาน ซึ่งมีเหตุผลในการป้องกันอันตรายและเหตุผลในการป้องกันแดดร้อนด้วย ร้อยละ 44.12 ไม่ได้สวมถุงมือขณะทำงานเกี่ยวกับสารเคมี ขณะที่ร้อยละ 18.23 มีการใช้ถุงมือเป็นบางครั้ง ซึ่งเหตุผลส่วนใหญ่เนื่องจากถุงมือทำให้ทำงานหยิบจับสิ่งต่างๆ ไม่ถนัด และร้อยละ 37.65 มีการสวมถุงมือเป็นประจำขณะทำงาน มีเพียงร้อยละ 9.41 ของผู้ให้สัมภาษณ์ที่สวมใส่รองเท้าน้ำเป็นประจำขณะทำงานดังกล่าว โดยร้อยละ 82.35 จะสวมใส่รองเท้าแตะหรือรองเท้าที่สวมใส่ประจำทั่วไป และร้อยละ 7.65 ไม่มีการสวมใส่รองเท้าขณะที่มีการทำงานเกี่ยวข้องกับสารเคมีในสวนผัก (ตารางที่ 28)

ตารางที่ 27 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามการแต่งกายขณะใช้สารเคมีในสวนผัก

ลักษณะการแต่งกายขณะใช้สารเคมี	จำนวน	ร้อยละ
ปกปิดและป้องกันอวัยวะทุกส่วน	16	9.41
ปกปิดและป้องกันบางส่วนของร่างกาย	136	80.00
แต่งกายตามสบาย (ไม่ป้องกัน)	18	10.59
รวม	170	100.00

ตารางที่ 28 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนกตามการป้องกันอันตรายและความสม่ำเสมอในการใช้

การใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตราย	ใช้ประจำ	ใช้บางครั้ง	ไม่ใช้	รวม
เสื้อแขนยาว	153 (90.00)	8 (4.71)	9 (5.29)	170 (100.00)
กางเกงขายาวหรือผ้าถุง	153 (90.00)	6 (3.53)	11 (6.47)	170 (100.00)
ผ้าปิดจมูก	110 (64.71)	23 (13.53)	37 (21.76)	170 (100.00)
หมวก	134 (78.83)	15 (8.82)	21 (12.35)	170 (100.00)
ถุงมือ	64 (37.65)	31 (18.23)	75 (44.12)	170 (100.00)
รองเท้าบูท	16 (9.41)	-	154 (90.59)	170 (100.00)
รองเท้า	140 (82.35)	17 (10.00)	13 (7.65)	170 (100.00)

5.3 การตรวจหรือผสมสารเคมี

สำหรับสารเคมีที่ใช้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชในสวนผัก จะต้องมีการนำมาผสมน้ำให้เจือจางก่อนที่จะนำไปใช้ ซึ่งส่วนมาก (ร้อยละ 54.71) ผู้ที่ใช้สารเคมีฉีดพ่นก็จะเป็นผู้ตรวจหรือผสมสารเคมีเพื่อนำไปใช้ด้วยตนเอง นอกนั้น (ร้อยละ 45.29) จะมีผู้ตรวจหรือผสมสารเคมีอยู่ประจำในครอบครัว โดยที่สมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวจะช่วยฉีดพ่นสารเคมีบ้างเป็นบางครั้ง แต่ไม่บ่อย (ตารางที่ 29)

วิธีการทำห้สารเคมีที่ตรวจเข้ากันดีนั้น ร้อยละ 50.00 จะใช้ไม้คนสารเคมีในถังให้ผสมเข้ากัน ร้อยละ 44.12 จะใช้วิธีตรวจสารเคมีใส่ในถังก่อน แล้วจึงใส่ตามลงในถังฉีดแล้วเขย่าสารเคมีในถังให้เข้ากัน นอกจากนี้ยังมีการใช้หัวฉีดที่จะใช้ฉีดพ่นสารเคมีนั้น คนสารเคมีใน

ถึงก่อนนำไปฉีดพ่นคิดเป็นร้อยละ 4.71 ซึ่งเมื่อใช้หัวฉีดในการคนสารเคมีแล้วก็ไม่มีกำลังหัวฉีด ก่อนที่จะนำไปใช้งาน ขณะฉีดพ่นสารเคมีมีอาการสัมผัสกับสารเคมีที่ยังติดอยู่กับหัวฉีดได้ และยังมี เกษตรกรส่วนผู้บางราย (ร้อยละ 1.17) ที่ยังใช้มือลงไปคนสารเคมีในถังให้เข้ากันแล้วรีบล้าง มือและบางครั้งจะรู้สึกชาที่มือ แต่ก็กระทำเพราะสะดวกรวดเร็วดี (ตารางที่ 30)

ตารางที่ 29 จำนวนและร้อยละของประเภทผู้ที่ตวงหรือผสมสารเคมีก่อนนำไปฉีดพ่นนึ่งกัน กิจจัดศัตรูพืชในสวนผัก

ผู้ตวงหรือผสมสารเคมีในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ใคร่นำไปใช้ก็จะเป็นผู้ผสม	93	54.71
ผู้ให้สัมภาษณ์	66	38.82
มีคนผสมประจำในครอบครัวเช่น สามี บิดา ฯลฯ	11	6.47
รวม	170	100.00

ตารางที่ 30 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามวิธีการผสมสารเคมี

วิธีการ	จำนวน	ร้อยละ
ใช้ไม้คน	85	50.00
เขย่าให้เข้ากัน	75	44.12
ใช้หัวฉีดคน	8	4.71
ใช้มือคน	2	1.17
รวม	170	100.00

5.4 ช่วงเวลาที่มีการฉีดพ่นสารเคมี

ในการฉีดพ่นสารเคมีนั้น ช่วงเวลาที่ทำการฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.88) จะกระทำในตอนเย็น ช่วงเวลาดังแต่ 16.00 ถึง 19.00 น. ขึ้นอยู่กับฤดูกาล ถ้าเป็นช่วงฤดูหนาวพระอาทิตย์ตกเร็วก็จะทำการฉีดพ่นสารเคมีตั้งแต่ 16.00 น. เป็นต้นไป แต่ ถ้าเป็นฤดูร้อนพระอาทิตย์ตกช้าก็จะทำการฉีดพ่นสารเคมีตั้งแต่ 17.00 น. เป็นต้นไป จนกว่าจะเสร็จ และร้อยละ 22.94 ของเกษตรกรสวนผักที่ให้สัมภาษณ์จะฉีดพ่นสารเคมีทั้ง 2 เวลาคือ ทั้งเช้าและเย็น และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 1.18) ที่ฉีดพ่นสารเคมีเฉพาะเวลาเช้า โดยในการฉีดพ่นสารเคมีตอนเช้าจะเริ่มตั้งแต่ 06.00 น. ถึง 08.00 น. (ตารางที่ 31) ในการฉีดพ่นสารเคมีตอนเย็นนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ให้เหตุผลหลาย ๆ ประการ เช่น ในตอนเย็นแดดจะไม่ร้อนมาก เมื่อผักโรคนสารเคมีผักจะไม่เน่า สารเคมีไม่ลวกผักเหมือนช่วงแดดร้อน และสารเคมีจะมีประสิทธิภาพดีไม่ระเหยออกเร็วเพราะถูกแดด ด้านแมลงนั้นเนื่องจากแมลงศัตรูพืชจะออกหากินตอนเย็น การฉีดพ่นสารเคมีจะเป็นการป้องกันแมลงไม่ให้มากินผักเสียหาย สภาพรับผลต่อคนนั้นเนื่องจากเวลาเย็นแดดไม่ค่อยมีทำให้ไม่ร้อน จะทำให้ผู้ฉีดไม่แพ้สารเคมีและไม่เหนียวง่าย ถ้าฉีดตอนแดดร้อนและเหนียวและแพ้สารเคมีได้ง่าย และจะมีอาการมากกว่าปกติ แต่ถ้าบางช่วงมีแมลงมากจะมีการฉีดพ่นสารเคมีทั้งเช้าและเย็น เพื่อไม่ให้ผักเสียหายเวลาจำหน่ายไม่ไ้ราคา หรือพืชผักที่ปลูกมีแมลงมาทำลายมากก็จะต้องฉีดทั้งเช้าและเย็น

ตารางที่ 31 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนตามช่วงเวลาที่มีการฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

ช่วงเวลาฉีดพ่นสารเคมี	จำนวน	ร้อยละ
เฉพาะตอนเย็น (16.00-19.00 น.)	129	75.88
เฉพาะตอนเช้า (06.00-08.00 น.)	2	22.94
ทั้งเช้าและเย็น	39	1.18
รวม	170	100.00

5.5 การหยุดพักดื่มน้ำหรือรับประทานอาหารขณะฉีดพ่นสารเคมี

เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 90.59) จะไม่หยุดพักดื่มน้ำ หรือรับประทานอาหาร ในระหว่างการฉีดพ่นสารเคมี หลังจากฉีดพ่นสารเคมีเสร็จแล้วจึงกลับมารับประทานอาหารที่บ้าน โดยร้อยละ 94.81 ของกลุ่มนี้จะล้างมือด้วยสบู่หรือผงซักฟอกก่อนจึงรับประทานอาหารและร้อยละ 5.19 จะล้างมือด้วยน้ำธรรมดา ก่อนรับประทานอาหาร สำหรับผู้ที่หยุดพักระหว่างฉีดพ่นสารเคมี (ร้อยละ 9.41) จะเป็นเพียงการดื่มน้ำเท่านั้น โดยส่วนใหญ่จะล้างมือด้วยสบู่ และน้ำธรรมดา ก่อน คิดเป็นร้อยละ 37.50 และ 31.25 ตามลำดับ นอกนั้น (ร้อยละ 31.25) จะไม่มีการล้างมือ แต่จะหลีกเลี่ยงไม่ทำให้มือไปถูกขอบปากของภาชนะสำหรับดื่ม (ตารางที่ 32)

หลังการฉีดพ่นสารเคมีในสวนผักทุกครั้ง เกษตรกรจะทำการอาบน้ำชำระร่างกายทันที ถึงร้อยละ 94.12 โดยจะมีการฟอกสบู่ชำระร่างกายและจะอาบน้ำนานกว่าปกติ เพื่อล้างยา ออกจนกว่าจะหายเหม็นตัว ซึ่งส่วนใหญ่จะเข้าใจเหตุผลว่าถ้าไม่รีบอาบน้ำจะทำให้เมื่อย และรู้สึกไม่สบาย เนื้อตัวจะเป็นอันตรายต่อร่างกาย และเนื่องจากส่วนใหญ่จะฉีดพ่นสารเคมีในตอนเย็น ดังนั้น เมื่อฉีดพ่นสารเคมีเสร็จก็จะใช้เวลาอาบน้ำตอนค่ำพอดี สำหรับกลุ่มที่ไม่มีการอาบน้ำชำระร่างกายทันทีหลังฉีดพ่นสารเคมี (ร้อยละ 5.88) ให้เหตุผลว่า อาจจะต้องไปทำงานอื่น ๆ อีก หรือบางครั้งมีธุระด่วนที่อื่นก็จะยังไม่อาบน้ำ (ตารางที่ 33)

ตารางที่ 32 จำนวนและร้อยละของผู้ที่สัมผัสจำนวนนกตามการหยุดพักดื่มน้ำ หรือรับประทาน อาหารระหว่างฉีดพ่นยาและการล้างมือก่อนรับประทานอาหาร

การล้างมือก่อนรับประทาน อาหาร	การหยุดพักดื่มน้ำหรือรับประทานอาหารระหว่างฉีดพ่นยา	
	ล้างพัก	พัก
ล้างมือ - ด้วยน้ำธรรมดา	8 (5.19)	5 (31.25)
- ด้วยสบู่หรือผงซักฟอก	146 (94.81)	6 (37.50)
ไม่ล้างมือ	-	5 (31.25)
รวม	154 (90.59)	16 (9.41)

ตารางที่ 33 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนตามการอาบน้ำชำระร่างกายหลังจากฉีดพ่นสารเคมี

รับอาบน้ำทันทีภายหลังจากฉีดพ่นสารเคมี	จำนวน	ร้อยละ
ใช่	160	94.12
ไม่ใช่	10	5.88
รวม	170	100.00

6. อาการผิดปกติเนื่องจากสารเคมีที่ใช่และการดูแลรักษา

6.1 อาการผิดปกติที่พบและการจัดระดับความรุนแรงของอาการ

หลังจากการฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชฉีดพ่นในสวนผักแล้ว เกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.00) เคยมีอาการผิดปกติอันเนื่องมาจากพิษของสารเคมี โดยร้อยละ 44.12 ของกลุ่มที่มีอาการผิดปกติจะมีอาการผิดปกติของร่างกายนาน ๆ ครั้ง คือ ในการฉีดพ่นสารเคมีหลาย ๆ ครั้งจะมีอาการผิดปกติ 1 ครั้ง รองลงมาจะมีอาการผิดปกติทุกครั้งที่มีการฉีดพ่นสารเคมี ร้อยละ 18.63 ขณะที่ร้อยละ 18.63 จะมีอาการผิดปกติเป็นบางครั้ง หลังจากฉีดพ่นสารเคมี และมีผู้ที่เคยมีอาการผิดปกติจากการฉีดพ่นสารเคมีในสวนผักเพียงครั้งเดียว ร้อยละ 11.76 (ตารางที่ 34)

สำหรับอาการผิดปกติของร่างกายจากพิษสารเคมีนั้น จะมีอาการคล้ายๆกัน โดยอาการที่พบมากที่สุด (ร้อยละ 46.08) คือ วิงเวียนศีรษะ อาการอื่น ๆ ที่พบได้แก่ อาการคอแห้ง (ร้อยละ 35.29) เหนื่อย (ร้อยละ 23.53) เหนื่อออกตามร่างกายและแขนขา (ร้อยละ 22.55) อาเจียน (ร้อยละ 21.57) คลื่นไส้ (ร้อยละ 20.59) อ่อนเพลีย (ร้อยละ 13.73) หายใจไม่สะดวก (ร้อยละ 12.75) บวมศีรษะ (ร้อยละ 11.76) บวมมือร่างกาย (ร้อยละ 9.80) หน้ามืด (ร้อยละ 8.82) ใจสั่น (ร้อยละ 5.88) มีผื่นคันตามผิวหนัง (ร้อยละ 6.86) แสบร้อนมือ (ร้อยละ 3.92) บวมวนในท้อง (ร้อยละ 2.94) ร้อนคอ (ร้อยละ 1.96) นอนไม่หลับ (ร้อยละ 1.96) มือเท้าเย็น (ร้อยละ 1.96) และมีน้ศีรษะ (ร้อยละ 0.98) มีผู้ที่มีอาการผิดปกติต้องไปรับการรักษาจากแพทย์ คิดเป็นร้อยละ 2.94 (ตารางที่ 35)

การจัดความรุนแรงของอาการที่เกิดจากพิษสารเคมีนั้น ในกลุ่มผู้ที่เคยมีอาการผื่นบวมคัน ได้จัดความรุนแรงของอาการผื่นบวมคันตามความคิดของตนเอง โดยอาการที่คิดว่าจัดอยู่ในระดับมีความรุนแรงน้อยนั้น ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 54.90) บอกว่าอาการเวียนศีรษะ รองลงมาได้แก่ อาการคอแห้ง เหนื่อย และเหงื่อออกตามร่างกาย แขน ขา คิดเป็นร้อยละ 21.57, 14.71 และ 10.78 ตามลำดับ สำหรับอาการที่จัดว่ามีความรุนแรงมากนั้น ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51.96) ได้จัดอาการอาเจียนว่าเป็นอาการที่มีความรุนแรงมาก รองลงมาได้แก่ อาการเวียนศีรษะ หน้ามืด และหมดสติ คิดเป็นร้อยละ 16.67, 13.73 และ 11.76 ตามลำดับ โดยมีบางอาการถ้าปรากฏแล้วจะจัดไว้ว่ามีความรุนแรงมาก ได้แก่ ใจสั่น หมดสติ บวมท้อง นอนไม่หลับ และอาการผื่นบวมคันอื่น ๆ ที่เป็นอยู่ในเวลานาน ๆ หลายวัน สำหรับอาการที่จัดอยู่ในกลุ่มรุนแรงน้อยได้แก่ บวมเมื่อย ร้อนคอ แสบร้อนมือ และผื่นคัน (ตารางที่ 36)

ตารางที่ 34 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนแยกตามการเคยมีอาการผื่นบวมคันทางร่างกาย หลังจากใช้สารเคมีและความถี่ของการมีอาการผื่นบวมคัน

การเคยมีอาการผื่นบวมคัน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคย	68	40.00
เคย	102	60.00
- ทุกครั้งที่มีการฉีดพ่นสารเคมี	26	25.49
- เป็นบางครั้ง	19	18.63
(ฉีดพ่นสารเคมี 2-3 ครั้ง มีอาการผื่นบวมคัน)		
- นาน ๆ ครั้ง	45	44.12
(ฉีดพ่นสารเคมีมากกว่า 3 ครั้ง มีอาการผื่นบวมคัน 1 ครั้ง)		
- เคยเป็นครั้งเดียว	12	11.76

ตารางที่ 35 อาการที่พบของผู้ที่เคยได้รับพิษจากสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในสวนผัก

อาการ	จำนวน	ร้อยละ
คอแห้ง	36	35.29
หายใจไม่สะดวก	13	12.75
คลื่นไส้	7	6.86
เหนื่อย	24	23.53
เหงื่อออก	23	22.55
เวียนศีรษะ	47	46.08
คลื่นไส้	21	20.59
อาเจียน	22	21.57
หน้ามืด	9	8.82
ปวดศีรษะ	12	11.76
ปวดมือ	10	9.80
อ่อนเพลีย	14	13.73
ใจสั่น	6	5.88
ปวดท้อง	3	2.94
ร้อนคอ	2	1.96
นอนไม่หลับ	2	1.96
แสบร้อนมือ	4	3.92
มีน้ศีรษะ	1	0.98
มือเท้าเย็น	2	1.96
ไปหาแพทย์รักษา	3	2.94

หมายเหตุ ผู้ให้สัมภาษณ์เคยมีอาการมากกว่า 1 อย่าง

ตารางที่ 36 การจัดระดับความรุนแรงของอาการจากพิษสารเคมี

อาการ	รุนแรงน้อย		รุนแรงมาก	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
คอแห้ง	22	21.57	3	2.94
หายใจไม่สะดวก	3	2.94	8	7.84
ผื่นแดง คัน	3	2.94	2	1.96
เหนื่อย	15	14.71	10	9.80
เหงื่อออก	11	10.78	2	1.96
เวียนศีรษะ	56	54.90	17	16.67
คลื่นไส้	8	7.84	4	3.92
อาเจียน	4	3.92	53	51.96
หน้ามืด	5	4.90	14	13.73
ปวดศีรษะ	5	4.90	5	4.90
ปวดเมื่อย	4	3.92	-	-
อ่อนเพลีย	7	6.86	7	6.86
จางสีน	-	-	6	5.88
ปวดท้อง	-	-	3	2.94
ร้อนคอ	2	1.96	-	-
นอนไม่หลับ	-	-	2	1.96
แสบร้อนมือ	3	2.94	-	-
มีนศีรษะ	1	0.98	-	-
ถ่ายเหลว	-	-	3	2.94
หมดสติ	-	-	12	11.76
มีอาการผิดปกติเป็นเวลานานๆ	-	-	6	5.88

6.2 การรักษาความผิดปกติของร่างกายจากสารเคมี

การรักษาอาการผิดปกติของร่างกาย ที่เกิดจากสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในสวนผักของเกษตรกรนั้น ในกลุ่มผู้ที่มีอาการรุนแรงน้อย (ตามการจัดระดับความรุนแรงของเกษตรกร) ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 45.45) จะมีวิธีการรักษาตนเองโดยการซื้อยามากินเอง โดยยาที่ซื้อส่วนใหญ่จะเป็นยาแก้แพ้ที่บอกอาการกับร้านขายยา และทางร้านขายยาจัดยาให้ และบางรายก็จะได้รับคำแนะนำเรื่องยาที่ใช้รักษาอาการจากสารเคมี โดยทางร้านขายยาสารเคมีจะเป็นผู้แนะนำให้เมื่อตอนไปซื้อสารเคมี และจะจ่ายยาไว้เมื่อมีอาการผิดปกติก็จะซื้อยานี้มากิน และยังมีคำแนะนำไปยังเพื่อนบ้านด้วย นอกจากนี้ร้อยละ 30.00 จะมีวิธีการปฏิบัติอื่น ๆ ได้แก่ การดื่มน้ำส้ม (น้ำอัดลม) ซึ่งเชื่อว่าช่วยลดการแพ้สารเคมีได้ และยังมีกรกินผลไม้เบรียว คิม้่น้ำมะนาว คิม้่น้ำเกลือหรือน้ำเกลือแร่ เพื่อช่วยแก้อาการผิดปกติ บางรายมีการกินยาสมุนไพรช่วยแต่เป็นนาน ๆ ครั้ง ในขณะที่ร้อยละ 14.55 จะปล่อยให้ตัวเองหายจากอาการนั้นเอง และมีเพียงร้อยละ 10.00 ที่ไปรับการรักษาจากแพทย์

การรักษาในกลุ่มที่มีอาการรุนแรงมาก ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.61) จะไปรับการรักษาจากแพทย์ บางรายต้องพักรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลหลายวัน ร้อยละ 12.19 จะใช้วิธีดื่มน้ำส้ม (น้ำอัดลม) แก้แพ้พิษสารเคมี และร้อยละ 10.98 จะซื้อยามากินเอง มีเพียง 1 ราย (ร้อยละ 1.22) ที่ปล่อยให้ตัวเองหายเอง

โดยภาพรวมของการรักษาอาการผิดปกติจากสารเคมีแล้ว จะมีการไปรับการรักษาจากแพทย์มากที่สุด (ร้อยละ 38.02) รองลงมาคือการไปซื้อยามากินเอง (ร้อยละ 30.73) และร้อยละ 22.40 จะซื้อน้ำอัดลมชนิดน้ำส้มคิม้่น้ำร่วมกับวิธีการอื่น เช่น คิม้่น้ำเกลือแร่ คิม้่น้ำมะนาว เอามือแช่น้ำอุ่น หรือกินผลไม้เบรียว มีเพียงร้อยละ 8.85 ที่มีการปล่อยให้ตัวเองหายจากอาการนั้นเอง (ตารางที่ 37)

การรักษาความผิดปกติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น ในขั้นแรกถ้ามีการปฏิบัติแล้วยังไม่หายก็จะไปรับการรักษาจากแพทย์ในที่สุด

ตารางที่ 37 การรักษาอาการผิบบกตึจันแนกตามระดับความรุนแรงของอาการ

การรักษาอาการผิบบกตึจัน	ระดับความรุนแรงของอาการ		รวม
	รุนแรงน้อย	รุนแรงมาก	
ปล่อยทิ้งไว้ให้หายเอง	16 (14.55)	1 (1.22)	17 (8.85)
ซื้อยากินเอง	50 (45.45)	9 (10.98)	59 (30.73)
ไปหาแพทย์	11 (10.00)	62 (75.61)	73 (38.02)
อื่น ๆ (เช่น ตีมน้ำส้ม น้ำเกลือแร่ น้ำมะนาว ฯลฯ)	33 (30.00)	10 (12.19)	43 (22.40)
รวม	110(100.00)	82(100.00)	192(100.40)

6.3 อาการผิบบกตึจันที่พบในสมาชิกครอบครัวที่ช่วยทำสวนผัก

สมาชิกอื่นในครอบครัวที่ช่วยทำสวนผักด้วยนั้น ร้อยละ 23.64 ของจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ช่วยทำสวนผักนั้น จะเคยมีอาการผิบบกตึจันจากพิษของสารเคมีที่ใช้ นอกนั้นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.36) จะไม่เคยมีอาการผิบบกตึจันจากพิษสารเคมี (ตารางที่ 38) โดยอาการผิบบกตึจันที่เกิดขึ้นนั้น จะมีการอาการวิงเวียนศีรษะมากที่สุด (ร้อยละ 38.46) รองลงมาได้แก่ อาเจียน (ร้อยละ 25.00) และปวดศีรษะ (ร้อยละ 23.08) นอกจากนี้ยังมีผู้ได้รับพิษจากสารเคมีที่ต้องนำส่งโรงพยาบาลรักษา คิดเป็นร้อยละ 9.62 (ตารางที่ 39)

ตารางที่ 38 จำนวนและร้อยละของผู้ที่ช่วยทาสวนผักในครัวเรือน จำแนกตามการเกิดอาการผิดปกติจากพิษสารเคมี

การเกิดอาการผิดปกติ	จำนวน	ร้อยละ
เคย	52	23.64
ไม่เคย	168	76.36
รวม	220	100.00

ตารางที่ 39 อาการผิดปกติที่พบของสมาชิกในครอบครัวที่ได้รับพิษจากสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

อาการ	จำนวน	ร้อยละ
คอแห้ง	9	17.31
หายใจไม่ออก	3	5.77
คันแดง คัน	4	7.69
เหนื่อย	10	19.23
เหงื่อออก	10	19.23
เวียนศีรษะ	20	38.46
คลื่นไส้	6	11.54
อาเจียน	13	25.00
หน้ามืด	3	5.77
ปวดศีรษะ	12	23.08

ตารางที่ 39 อาการผิดปกติที่พบของสมาชิกในครอบครัวที่ได้รับพิษจากสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช
(ต่อ)

อาการ	จำนวน	ร้อยละ
ปวดเมื่อย	2	3.85
อ่อนเพลีย	8	15.38
ใจสั่น	1	1.92
ท้องเสีย	2	3.85
นอนไม่หลับ	1	1.92
มีน้ำตา	1	1.92
มีไข้	2	3.85
ตัวสั่น	2	3.85
น้ำลายไหล ลิ้นแข็ง	1	1.92
หมดสติ	1	1.92
นำส่งโรงพยาบาล	5	9.62

หมายเหตุ ผู้มีอาการผิดปกติจะมีอาการมากกว่า 1 อย่าง

6.4 อาการผิบบกตจากสารเคมีในกลุ่มเพื่อนบ้าน

จากกลุ่มเพื่อนบ้านที่มีอาชีพทำสวนผัก เช่นเดียวกันนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.00) จะเคยทราบว่าเพื่อนบ้านมีอาการผิบบกตจากพิษสารเคมีที่ใช้ในสวนผัก ซึ่งลักษณะอาการผิบบกตที่พบนั้น จะมีตั้งแต่มีอาการเพียงเล็กน้อย จนถึงอาการหนักต้องนำส่งโรงพยาบาล และร้อยละ 30.00 ไม่เคยทราบว่า มีเพื่อนบ้านที่ได้รับพิษจากสารเคมี (ตารางที่ 40)

ตารางที่ 40 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนตามการทราบ หรือพบเห็นเพื่อนบ้านได้รับพิษจากสารเคมีเบื้องต้นการจัดสรรพิษ

การทราบหรือพบเห็นเพื่อนบ้านได้รับพิษสารเคมี	จำนวน	ร้อยละ
เคย	119	70.00
ไม่เคย	51	30.00
รวม	170	100.00

7. ภาวะบรรจุสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

7.1 ชนิดของภาวะบรรจุที่เข้า

ภาวะที่เข้าบรรจุสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่เกษตรกรใช้ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 50.47) จะทำด้วยแก้ว รองลงมาได้แก่ ภาวะที่ทำด้วยอลูมิเนียม และพลาสติก (กระป๋องหรือขวด) คิดเป็นร้อยละ 19.88 และร้อยละ 19.24 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีภาวะอื่น ๆ ที่เข้าบรรจุสารเคมี เช่น บรรจุของกระดาษ หรือพลาสติก ร้อยละ 2.21 (ตารางที่ 41)

ตารางที่ 41 จำนวนและร้อยละของชนิดของภาวะบรรจุสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

ชนิดของภาวะบรรจุ	จำนวน	ร้อยละ
แก้ว	160	50.47
อลูมิเนียม	63	19.88
พลาสติก (กระป๋องหรือขวด)	61	19.24
ถุงพลาสติก	26	8.20
อื่น ๆ (ของกระดาษหรือห่อกระดาษ)	7	2.21
รวม	317	100.00

7.2 การกำจัดภาวะบรรจุและการนำกลับมาใช้ประโยชน์

เกษตรกรส่วนมาก (ร้อยละ 95.88) จะไม่นำภาวะบรรจุสารเคมีที่ใช้หมดแล้วกลับมาใช้อีก มีการนำไปขายให้คนรับซื้อของเก่าคิดเป็นร้อยละ 37.06 มีการฝังกลบภาวะที่เข้าแล้วร้อยละ 30.59 และร้อยละ 24.70 จะทิ้งภาวะเปล่าไว้ตามสวน กองเอาไว้บนดิน ที่งตามป่าหญ้าหรือทิ้งลงแหล่งน้ำ และจะมีเด็ก ๆ มาเก็บภาวะเปล่าในส่วนที่สามารถนำไปขายได้ นำไปขายให้คนรับซื้อของเก่าอีกทอดหนึ่ง ร้อยละ 3.53 มีการกำจัดภาวะเปล่า โดยนำไปขายให้คนรับซื้อของเก่า และในส่วนที่เป็นของกระดาษหรือพลาสติกก็จะนำไปเผาทำลาย นอกจากนี้มีการนำภาวะเปล่ากลับมาใช้ประโยชน์ร้อยละ 4.12 โดยจะนำมาใส่ผงซักฟอก ใส่พันธุ์ข้าวและนำมาใส่ปุ๋ยคอก ซึ่งไม่มีเกษตรกรรายใดที่จะนำภาวะเปล่าไปบรรจุน้ำดื่ม หรืออาหารเนื่องจากทราบว่าจะไม่ปลอดภัย (ตารางที่ 42)

ตารางที่ 42 จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวนตามการกำจัดภาชนะบรรจุสารเคมีที่ใช้หมดแล้ว

การจัดการภาชนะเปล่าเมื่อใช้สารเคมีหมด	จำนวน	ร้อยละ
ฝังกลบ	52	30.59
เผาทำลายและขายให้คนรับซื้อของเก่า	6	3.53
ขายให้คนรับซื้อของเก่า	63	37.06
ทิ้งเอาไว้ทั่วไป	42	24.70
นำมาเป็นภาชนะใส่ของ	7	4.12
รวม	170	100.00